

AANSLAG OP WOERDEN.

EENE BIJDRAGE TOT HET WERK :

DE VERDEDIGING VAN NEDERLAND IN 1672 EN 1673.

INGEZONDEN DOOR DE H. H.

J. W. VAN SYPESTEIJN EN J. P. DE BORDES, S. S. VAN DIT WERK.



Het eenige stuk, waarvan door ons is kunnen worden gebruik gemaakt bij het beschrijven van den aanslag op Woerden in het werk «*De verdediging van Nederland in 1672 en 1673*», is de resolutie der Staten-Generaal van den 15^{den} October 1672. Voor zooveel wij konden nagaan, is er behalve dit stuk in het rijksarchief geen meer voorhanden, waarin omtrent dat onderwerp bijzonderheden worden medegedeeld.

Daarna is ons evenwel bekend geworden een belangrijke brief van de Ge-deputeerden van wege de provincie Zee-land ter H. H. M., hoogstwaarschijnlijk aan de Staten van die provincie, van den 14^{den} October 1672, waarbij de bijzonderheden van den aanslag op Woerden worden medegedeeld. Hij behoort in eigendom aan den Heer M^r. J. VAN DAM VAN NOORDELOOS te Rotterdam, die ons heeft vergund daarvan gebruik te maken. Hij is van den volgenden inhoud:

Edele Mogende Heeren!

Syn hoogheyt den heere prince van Oragnen heeft dese weecke ten dienste van den lande de troupes bijeengeruckt omme de stadt Woerden aen te tasten; en door

de wapenen onder Godes genadegen segen uit de handen van de Francen te verlossen. Doch die van binnen haer benaut vindende, hebben door het in brandt steken van den tooren aen de France trou-pes, die onder den hertoch van Luxem-burgh aen het Quartier van den Heere prins MAURITS iets van voornemen waren te entameren, de attacque van hoogstge-dachte syn hoogheyt te kennen gegeven, die oock daerop tot 6000 man sterck, *door adresse van de boeren van Camerick*, langhs een passagie, byna half lijfs door het wa-ter, en die men voor seker hielt, dat niet te passeren was, naer de stadt Woerden syn komen afsacken, en de post van de Heere van SULESTEYN soodanich van ach-teren aengetast, dat tot noch toe gemelte Heer van SULESTEYN, noch oock niet een eenich officier van het regiment onder des-selvs commando gestaen hebbende, te voor-schyn is gekomen. Ondertusschen kon-nen wy UEd. Mo. by desen versekeren, dat generalyck by onse troupes seer cou-ragieuselyck is gevochten, volgens de ver-clarynge die de Heer VAN BEVERNINGH ter vergadering van haar Ho. Mo. deswegens uit speciale last van meer hoogst Ged. syn

hooghey, by een prealabel rapport heeft gedaen.

De verdere particulariteyten Ed. Mo. Heeren syn ons onmogelyck hyer pertinent gecircumstantieert en na de waerhey, by geschrifte te konnen bevatten, maer werden genootsaeckt ons deswegen te refereren tot hetgene in de Courante van Haerlem van den 15^{den} deser sal werden genarreert, als synde uit ordre en met kennisse naer de waerhey, daer in gedaen, tenderen om te werden gebracht tot en wetenschap van alle diegene die haer aen 's lants welwesen laten syn gelegen.

Haer Ho. Mo. hebben aan meer hoogst ged. Syne hooghey, sodanich gedaen rescriberen ais UEd. Mo. uit de extensie van den hyernevensgaende in 't breede sullen gelyeven te syen.

Het Collegie ter Admlt. in de Mase hebben op huyden Haer Ho. Mo. wel willen in bedencken geven, of niet nodichen beter syn soude, de acht fregatten en branders onder haer district op te leggen, en 't volck af te dancken, overmits nu alle daegen niet als storm en quaet weer staet te wachten, en het volck door koude en vochticheyt syeck en dienvolgende tot den dienst onbequaem werden. Haer Ho. Mo. en hebben hyer op niet willen resolveren; maer versoecken het hooghwys advys van Syn hooghey, vermits de voorn. fregatten en branders van gelycke daer niet anders als op voorgaende Syne hoogheits hooghwys advys syn geposteert geworden.

Op heden hebben Haer Ho. Mo. uit de missive van den Commissaris KNYT uit den Helder geschreven, aldaer den 15^{den} deser, verstaen van veele schaden aen masten,

ankers, touwen, etc. aen de schepen in die quartiyeren door den laetsten storm van eergisteren toegebracht.

Waarmede Edele Mogende heeren, wy desen sullen eyndigen, God biddende om synen segen over UEd. Mo. personen en loffelijcke regeringe, en blijven,

Edele Mogende Heeren!

UEdele Mogende onderdanige en getrouwe dienaren,

(w. g.) W. REIGERSBERGH, A. PIETERSZON,
NIC. STAEFENISS, J. DE MAUREGNAULT.

Hage 14 Octob^r. 1672

op de middach.

Het in dien brief bedoelde berigt dat geplaatst zou worden in de Haarlemsche Courant is te vinden in de «*Oprechte Haarlemse Saturdaysche Courant van den 15^{den} October 1672*». Door de vriendelijke tuschenkomst van den Heer M^r. J. ENSCHEDÉ te Haarlem, zijn wij in staat het hierbij mede te deelen:

«Swammerdam den 12 October. Desen dient, om UE te verhaelen, 't geene voorgevallen is gisteren avondt en dese morgen omtrent Woerden; de stadt was geattacqueert van drie syden; d'Eerste attacque wierdt gedaen door het regiment te voet van Syne Hoogheidt met ongehoorde couragie, aengevoert door den Ryngrave, die ook in 't kort tot bynae aan de gracht was geavanceert en gisteren avont den vyandt uytvallende, met verlies van veel van de uytvallers heeft gerepousseert; den Grave van *Hoorn* heeft oock niet naergelaten het volck bij hem gecommandeert met vigeur te doen ageeren; en daarin

soodanigh te volharden, dat tot desen morgen al was tot by de stadt: gelyck oock met geen minder moet gedaen is by den Heere van ZUYLESTEYN, het derde kwartier bewaerende; dan heeft denzelven Heer het ongeluck gehadt, dat den vyandt, die van Uytrecht en Naerden, met omtrent 8000 man, uyt alle omleggende plaetsen vergadert, op 't selve quartier langs het open velt is aangevallen, en vele van 't selve quartier heeft ter neder gemaect, nochtans met soodanigh verlies van de Fransse, dat de velden als met doode lycken waeren bezaeyt, zynde het getal qualyck te specificeren, hebbende veele notabele Hoofden en Officieren achter gelaeten: en werden van onse zyde oock eenige vermist, onder dewelcke men segth zijn den Heere van ZUYLESTEYN, en is hetzelfde de oorsaecke geweest, dat Syn Hoogheidt heeft goedgevonden, syn volck wederom te brengen op haer oude posten 't welck met goede ordre is geschiedt: Syn Hoogheidt, die niets heeft achtergelaeten, prepareert sigh om den vyandt van nieuws aen te tasten; Godt geve met gewenscht succes.

De lyst der geblevene Fransse Hoofden en gemeene soldaten volgt ten naesten.

P. S. Te Post komt heden den Heer van SYPENSTEYN (1) van Oudewater, alwaer door ordre van Syn Hoogheidt is geweest; rapporteert, dat den grave van Hoorn ten 11 uren sachterlyck en met goede ordre opgebroomen is, naedat hy den vyandt tot door de wercken van den Heer van ZUY-

LESTEYN hadde gedreven, een Frans vaendel met seer veel officieren binnen Oudewater gevangen heeft gebracht, en meer als 60 Fransse officieren op de plaets heeft neder gemaect: hebbende de Mariniers onder den Heer L^t. Collonel PALM, haer seer destig gedraegen, en is veel van ons vermist volck te voorschijn gekomen.»

Voorts wordt in de *Oprechte Haertemse Dingsdaegse Courant van den 18^{den} October 1672* het volgende berigt van den 16^{den} October uit Utrecht gegeven:

«Op den brandt die men van hier tot Woerden sagh, is den hartogh van *Luxemburgh* van hier op Woensdagh (12^{den} October) uytgetrocken met 8 à 9000 man, die by malkander geruckt had, latende hier niet boven de 5000 man en heeft seeckeren diesleyder tot gitse gediend, treckende den Houdyck op, ter syden Cameryck tot aen 't quartier van den heer van ZUYLESTEYN, dat geforceert hebbende; blyvende doot den voorsz. heer van ZUYLESTEYN en den luyten.-Colonel SCHIMMELPENNING (1); doch de Franssen schynen oock vry wat volck verloren te hebben; waeronder men segth te wesen den major STOUPPA, L^t.-Colonel GENLIS, CHASTELNEUF en meer andere. Men heeft echter hier eenige teecken en van vreugde hierover aangewent. Den hartogh van *Luxemburgh* is hier nog niet weder terugge gekomen: maer seer veel gequetsten.»

Terwijl in diezelfde Courant, in een berigt uit 's Gravenhage van den 16^{den} October, omtrent het door den luitenant-ko-

(1) Zie over hem *De verdediging van Nederland in 1672 en 1673*, bladz. 170, noot (1).

(2) Hij is te 's Gravenhage den 17 October begraven.

lonel PALM bij die gelegenheid verrigt wa-
penfeit (1), het volgende wordt medege-
deeld.

«Men bevat uyt nader bericht met ver-
wondering de dapperheydt die bysonder-
lyck den L'.-Colonel PALM met omtrent 200
man van het regiment de marine omtrent
een musquetschoot van Woerden gepos-
teerd, heeft vertoont, self wanneer van de
fransse die het quartier van den heer VAN
ZUYLESTEYN hadden geforceert van achteren,
en door een hevigen uytval van die van
binnen, en alsoo van twee kanten wierdt
geattacqueert, als wanneer met 60 man
die van achter quamen, niet alleen heeft
gerepousseert maer terugge gedreven, tot
door het quartier, daer den heer VAN
ZUYLESTEYN hadde gestaen en wederke-
rende, insgelycks oock die van binnen met
grootte schade doen retireeren, en wan-
neer de Franse, om dit te revangeren, met
4 nieuwe compagniën aanquamen, die
andermael op de vlucht, self door slooten
en weyden, gedreven, nemende haer mede
een vaendel af en doodende veele van
haere voornamen officiers: waerna oock
de plaetse noch opgeëyst hadde, terwyl
d'andere troupen afroocken, en is den

(1) *De verdediging van Nederland in 1672 en 1673.*
II, bladz. 149.

voersz. L'.-Colonel om dese syne ongemeene
dapperheydt, van syn hoogheydt vereert
met het Colonelschap van 't regiment de
marine.» (1)

Zooals uit de hiervoren medegedeelde
stukken blijkt, zou de magt, waarmede
LUXEMBURG tot ontzet van Woerden optrok,
veel grooter zijn geweest dan wij hebben
opgegeven.

Volgens den brief van de gedeputeer-
den ter H. H. M., zou ze 6000, volgens
het berigt uit de Haarlemsche Courant
8 à 9000, volgens ons, omstreeks 5000
man (behalve eenige weinige kavallerie)
sterk zijn geweest.

Onze opgave komt het meest overeen,
met die welke wordt gegeven in het werk
«Campagne en Hollande» waarin men
leest: «il (LUXEMBOURG) partit d'Utrecht
avec 2500 hommes de pied, pour s'en aller
du côté de Woerden.» Dat die troepen
daarna zijn vermeerderd en wel tot 6 of
8 à 9000 man, dit is zeer waarschijnlijk.

(1) Hij deed den eed als kolonel, te 's Gravenhage,
den 20^{sten} October. Hij is dezelfde die zich ook on-
derscheidde bij de belegering van Naarden, Septem-
ber 1673. Zie II. bladz. 197, alwaar hij als ko-
lonel is vermeld.

BEVORDERING, ONTSLAG, PENSIËN.

*Aan de Redactie van den Militaire-
Spectator.*

Met genoegen las ik in N°. 9 van uw
geacht tijdschrift, de recensie der wetten,
regelende de bevordering, het ontslag en
de pensionnering van militaire officieren,
welke thans aanhangig zijn bij de 2^{de} kamer
der Staten Generaal.

De door u aangehaalde gebreken en
leemten zijn echter, na mijn bescheiden
oordeel, de eenige niet, vergun mij er korte-
lijk eenige, en wel voorname, aan te stippen.

Bij uwe aanmerkingen, omtrent den tijd,
die vereischt wordt alvorens men eene
bevordering mag erlangen, had nog wel
gevoegd kunnen worden, dat er ook bui-
tengewone gevallen kunnen voorkomen, be-
halve de verliezen voor den vijand geleden.

Eene epidimie kan b. v. in korten tijd
een aantal officieren wegslepen.

Zouden er dan vacaturen moeten blijven
bestaan, als de officieren van den naast-
voorgaanden rang, de bij de wet vereischten
diensttijd in hunnen graad nog niet hadden?